

newsletter

Rozdělení ČSFR po patnácti letech

Jan Rychlák
profesor Filozofické fakulty UK

Jan Rychlák:
Rozdělení ČSFR
po patnácti letech

Mojmír Hampl:
Bída katastrofických
scénářů

Václav Klaus: Boj
o svobodu nekončí

Tomáš Haas:
Rozpočet mezi
mantinely
politického kluziště

Lukáš Petřík:
Anotace – Roger
Scruton: Západ
a ti druzí

Při příležitosti patnáctého výročí zániku Československa promluvila především na Slovensku řada protagonistů tehdejších událostí. Jedním z nich byl i Michal Kováč, před patnácti lety místopředseda Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS), poslední předseda Federálního shromáždění a pak první prezident samostatné Slovenské republiky. V rozhovoru pro slovenský deník SME 29. 12. 2007 přiznal, že v roce 1992 HZDS ještě nepovažovalo situaci za vhodnou pro vyhlášení úplné samostatnosti Slovenska a proto navrhovalo Čechům konfederaci. S vyhlášením samostatnosti HZDS počítalo v roce 1996, tedy po příštích volbách. Získané čtyři roky měly být využity k přípravě.

Slovenská schizofrenie

Kováč neřekl vlastně nic, co by už dávno nebylo známo, nebo alespoň tušeno. Slovenská taktika byla v roce 1992 zřejmá. Ani plán předcházející slovenské vlády Jána Čarnogurského (1991 až 1992), který chtěl udržet Československo do doby vstupu do Evropské unie, kde by pak už obě republiky vystupovaly samostatně, se ostatně od nápadu HZDS příliš nelišil. Slovenská taktika přitom nebyla ani nijak originální: s požadavkem přeměny federace na konfederaci s cílem dosáhnout po vnitřní stabilizaci samostatného

státu vystupovali již v roce 1990 Slovinci a Chorvati vůči Bělehradu a také většina někdejších sovětských republik vůči Moskvě.

Na celé věci je zajímavá spíše jiná věc: zřejmě nikdo ze slovenských politiků si v roce 1992 neuvědomil, že Češi nikdy nepřistoupí na konfederaci, která jim nepřináší žádné výhody a na jejímž konci by byl stejně úplný rozchod. Slovinci také nepochopili, že Češi ztratili na udržení Slovenska zájem, protože na rozdíl od první republiky již nepotřebovali ani oporu proti německé menšině, ani koridor z německého obklíčení na východ. To spíše Slovinci chtěli udržet v nějaké podobě zbyteček Československa, protože se po osamostatnění obávali reakcí Maďarska a maďarské menšiny.

Rozdělení proběhlo pokojně a civilizovaně, což je nepochybně přínos dalekosáhlého významu. Češi a Slovinci ukázali světu, že nové státy se nemusejí nutně rodit v ohni revolucí či krvi občanských válek. Proti rozdělení se ČSFR bývá většinou namítáno, že bylo provedeno bez referenda a proti vůli občanů, protože s výjimkou Slovenské národní

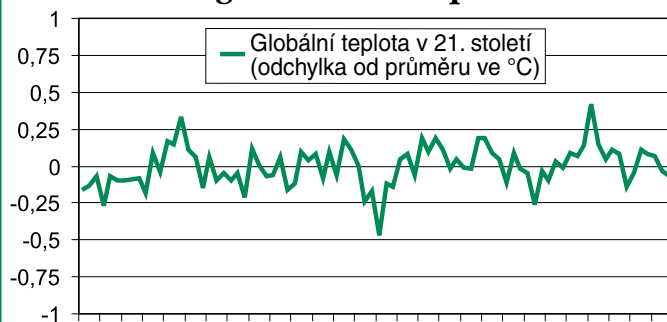
*Rozdělení proběhlo
pokojně a civilizovaně,
což je nepochybně přínos
dalekosáhlého významu.*

strany žádná ze stran neměla rozdělení ve svém programu. Není to ale tak úplně pravda.

Volební program HZDS totiž obsahoval požadavek na vyhlášení úplné svrchovanosti Slovenska a na jeho uznání jako samostatného subjektu mezinárodního práva. Obojí bylo objektivně neslučitelné s další existencí Československa, neboť na území jednoho státu nemohou existovat dvě zcela suverénní republiky a jeden stát nemůže mít dvě mezinárodněprávní

LEDNOVÝ GRAF CEPU

Konec globálního oteplování?

Pramen: NASA

subjektivity. A tak všichni ti slovenští voliči, kteří odevzdali svůj hlas HZDS, hlasovali ve skutečnosti pro samostatnost Slovenska. Otázkou ovšem je, do jaké míry si tuto skutečnost uvědomovali.

Při příležitosti desátého výročí rozdělení ČSFR odvysílala Česká televize téměř dvouhodinový dokument s názvem „Tenkrát 2 – Šance pro Slovensko“. Na otázku, zda si většina Slováků v letech 1990-1992 přála samostatný stát nebo setrvání v jednom státě s Čechy, odpověděl někdejší předseda Slovenské národní rady (SNR) František Mikloško takto: „Byla zde vnitřní rozpolcenost. Lidé na jedné straně chtěli zachovat společný stát, ale současně chtěli vyhlásit [slovenskou] svrchovanost.“

Zde je i odpověď na otázku, zda si voliči uvědomovali, co znamenají hlasy odevzdané pro HZDS: většina Slováků skutečně toužila po takovém „společném státě s Čechy“, který by současně splňoval výhody státu skutečně společného i samostatného. Takovýto „společný stát“ samozřejmě objektivně nebyl možný, byť si asi většina voličů myslela opak. Jenomže demokracie nemůže vycházet s presumpce neznalosti voličů, byť tato nepochybně existuje.

Obtížná jednání

Volby do FS a obou národních rad, které se uskutečnily 5.–6. června 1992, přinesly v České republice vítězství ODS spojené s malou Křesťanskodemokratickou stranou (KDS) (Sněmovna lidu 33,9 %, Sněmovna národů 33,4 %, ČNR 29,7 %) a ve Slovenské republice HZDS (Sněmovna lidu 33,5 %, Sněmovna národů 33,9 %, SNR 37,3 %). 7. června prezident Havel pověřil předsedu ODS Václava Klause sestavením nové federální vlády. Problémem byla existence tzv. zákazu majorizace, tj. oddělené hlasování českých a slovenských poslanců ve Sněmovně národů. Při existenci zákazu majorizace totiž nemohl Václav Klaus sestavit vládu bez nejsilnější politické strany na Slovensku, tedy HZDS.

8. června se představitelé ODS a HZDS sešli k politic-

kým jednáním v Brně. HZDS zde předložila svůj návrh konfederace předpokládající vytvoření paritně složených výborů pro řešení či spíše koordinaci společných záležitostí. Představitelé ODS vedení Václavem Klausem označili návrh za nepřijatelný, protože ústřední vláda by

Otázka, zda rozdělení Československa v roce 1992 bylo „dobré“ nebo „špatné“ je ahistorická a z dnešního pohledu i naprosto bezpředmětná.

Viděno v kontextu událostí 20. století obecně a devadesátých let tohoto století zvláště je jasné, že mnohonárodnostní státy nemají v podmínkách Evropy budoucnost.

nesla před cizinou za vývoj na Slovensku odpovědnost, aniž by na něj měla jakýkoliv vliv. Konfederace s dvěma emisními bankami by kromě toho mohla vyvolat inflaci a ekonomický chaos. Ke konečnému rozhodnutí o zániku ČSFR došlo 19. června na čtvrtém jednání mezi v Bratislavě. Ve společném prohlášení, vydaném až po půlnoci, ODS potvrdila své stanovisko, že nepovažuje konfederaci za společný stát a dává přednost dvěma zcela samostatným státům.

Razantní postup ODS Vladimíra Mečiara překvapil, protože HZDS s úplným rozdělením státu zatím nepočítalo. Snažilo se jej zbrzdit, aby se Slovensko mohlo na samostatnost lépe připravit. 28. září mezi Václavem Klausem a Vladimírem Mečiarem došlo k roztržce na zasedání Rady obrany státu. Příčinou byl Mečiarův nesouhlas s návrhem zákona o dělení majetku federace. Mečiar jednání opustil. Současně proběhlo jednání české a slovenské opozice, která se dožadovala referenda, s předsedou Federálního shromáždění Michalem Kováčem (HZDS) o myšlence unie. Do čela opozice se postavila opoziční Československá sociální demokracie (ČSSD). Část klubu HZDS byla ochotna návrh unie podpořit, což ale zname-

nalo, že připravovaný návrh ústavního zákona o zániku federace nemá ve slovenské části Sněmovny národů zajištěnou kvalifikovanou (3/5) většinu.

Zánik ČSFR

Federální shromáždění začalo projednávat vládní návrh ústavního zákona o způsobu zániku federace 29. září 1992, samotné hlasování o návrhu se uskutečnilo 1. října 1992. Federální shromáždění návrh neschválilo, protože poslanci HZDS pro něj nehlasovali jednotně. Toho využil poslanec za ČSSD Miloš Zeman k prosazení usnesení o ustavení komise pro přípravu přeměny federace v česko-slovenskou unii. Návrh usnesení podpořili i někteří poslanci HZDS.

Na zasedání české vlády v Praze-Kolodějích 3. října prohlásil Václav Klaus, že pro ODS je unie nepřijatelná a HZDS to dobře ví. 6. října se delegace ODS a HZDS sešly v Jihlavě. Klaus žádal od HZDS podpis závazku, že nebude prosazovat unii, ale bude naopak souhlasit s úplným rozdělením ČSFR. Současně se politické kluby ODS, KDS a ODA dohodly, že pokud by HZDS nebyla ochotna spolupracovat na pokojném rozdělení státu, budou prosazovat svolání mimořádné schůze ČNR, která bude připravena vyhlásit sama úplnou samostatnost České republiky. Mečiar nakonec s podpisem závazku souhlasil.

Nový návrh ústavního zákona o zániku československé federace se dostal na pořad jednání Federálního shromáždění 18. listopadu. Předpokládal prostě, že uplynutím dne 31. prosince 1992 ČSFR zanikne. Poslanci ODS a HZDS se svými spojenci však neměli potřebnou ústavní většinu ani v jedné sněmovně a nemohli sami zákon prosadit. Bylo proto důležité, jak se k návrhu postaví opozice. Ta zákon odmítla a žádala ratifikační referendum.

Původní znění návrhu ústavního zákona o zániku federace byl nakonec přijat pouze ve Sněmovně lidu. Proto 25. listopadu dohodovací výbor předložil k hlasování kompromisní návrh, podle kterého měl ústavní

zákon o zániku ČSFR nabytí platnosti tehdy, pokud bude alespoň v jedné republice schválen referendem, nebo pokud bude ratifikován ústavními zákony národních rad. Návrh dohodovacího výboru vláda odmítla.

Po neúspěšném hlasování měli na nátlak vlády poslanci hlasovat již jen o návrhu na zánik ČSFR bez referenda, přičemž pro případ, že by návrh nebyl přijat, hodlaly vládní strany obou republik ukončit existenci federace společnou deklarací obou národních rad. Po intenzivním lobování mezi opozičními poslanci se podařilo původní návrh ústavního zákona o zániku ČSFR nejtěsnější většinou schválit i v obou částech Sněmovny národů a 31. prosince 1992 Československo právně zaniklo.

Síla národního státu

Otázka, zda rozdělení Československa v roce 1992 bylo „dobré“ nebo „špatné“ je ahistorická a z dnešního pohledu i naprosto bezpředmětná. Viděno v kontextu událostí 20. století obecně a devadesátých let tohoto století zvláště je jasné, že mnohonárodnostní státy nemají v podmínkách Evropy budoucnost. Proces vytváření národních států, který začal již v devatenáctém století, je zřejmě nezadržitelný a nemá žádnou spojitost s charakterem režimů těchto států.

Nemůže na něm nic změnit ani evropská integrace. Ta totiž není integrací národů, ale suverénních států, přičemž národnostní rozpory vůbec neodstraňuje, jak je zřejmé např. z událostí ve Španělsku, Belgii či Irsku. Národnostní příslušnost je i ve 20. a 21. století hlavním druhem lidského sdružování. Proto je zcela přirozené, že lidé se silnou národnostní identitou intuitivně touží po vlastní státě, a to i tehdy, když navenek není tento požadavek postulován.

Samotná existence demokracie neumí a nedokáže v Evropě potlačit tento princip, překlenout národnostní rozdíly a udržet pohromadě mnohonárodnostní státy. ■

Bída katastrofických scénářů

Mojmír Hampl

člen bankovní rady České národní banky

V posledních letech, či spíše už desítkách let, lze především ve vyspělém světě pozorovat zajímavý jev. Je jím obnovená vlna intenzivního zájmu o apokalyptické vize a katastrofické scénáře ve veřejných a politických diskusích. Tento fenomén jistě není nový. Atraktivita apokalyptické vize, tedy jakési nadpřirozené zjevené pravdy o té či oné krizi, provází lidstvo odjakživa a periodicky se do povědomí a zájmu publika vrací. Antika, středověk i relativně nedávné moderní dějiny vyspělého světa mají své vlastní zkušenosti s tu více, tu méně bizarními vizemi konce či zkázy světa, s proroky velké potopy, vyčerpání zdrojů, vyhynutí lidstva či naopak katastrofického předlínění. Podobné vize mají zpravidla dva rysy: a) nenaplnují se a b) téměř spolehlivě „predikčně míjejí“ skutečné katastrofy, které naopak v dějinách lidstva nastávají nikým ani v nejmenším neočekávány a nepředpovězeny, jako jsou brutálně devastující světové války, genocidy, třídní čistky, nástupy totalit a podobně.

Apokalypsy dnes

Zájem o katastrofické vize v posledním období má však přece jen jeden podstatný nový rys. Je zdá se snazší než kdykoli dříve spoře argumentačně podloženou, avšak dostatečně stresující katastrofickou vizi jednak masově veřejně prodat, ale především učinit z ní součást standardizované každodenní politické agendy. Je tedy snazší než dříve „přetavit“ apokalypsu do podoby konkrétních politických a hospodářských opatření, které mají domnělou krizi „zmírňovat“ či „odvracet“.

Důvodem může být jednak to, že v klidných dobách je pro demokratickou politiku díky v čase přirozeně sílící moci zájmových skupin všeho druhu a křehkosti vyvažování jejich zájmů (viz M. Olson: The Rise and Decline of Nations: Economic

Growth, Stagflation, and Social Rigidities, Yale University Press, 1982) stále obtížnější dosahovat viditelných a dobře sdělitelných velkých politických výsledků.

Atraktivita apokalyptické vize, tedy jakési nadpřirozené zjevené pravdy o té či oné krizi, provází lidstvo odjakživa a periodicky se do povědomí a zájmu publika vrací.

Tato přirozená vlastnost usazené demokracie pak zřejmě „vytlačuje“ lídry veřejného prostoru od drobných, ale čím dál náročnějších běžných politických témat k hledání snazších míst pro dosažení zářných, nejlépe mezinárodních, a navíc pokud možno nenáročných výsledků.

Apokalyptické vize poskytují takovýto jednoduchý „náhradní politický prostor“, protože jsou dostatečně dramatické, aby se týkaly potenciálně všech, nicméně v době jejich vzniku neexistuje žádná dobře zorganizovaná nátlaková skupina, jejíž zájmy by bylo nutné brát při boji na tomto novém politickém poli v úvahu. Sama podstata takové vize, kterou je strach, pak určuje typ a „barvu“ politických řešení, které bude vyvolávat. To je navíc zesíleno určitou mediální asymetrií při prodeji apokalypsy. Média prodávají *události*, tedy výchyly od normálu. Apokalypsa je potenciální dlouhodobou budoucí událostí. Je snazší ji nereseriózně vytvořit a mediálně je zapsat do povědomí, než ji seriózně vyvrátit.

Vědecké „krytí“ katastrof

Alarmujícím průvodním jevem apokalyptických vizí poslední doby je však především míra, v jaké se při jejich tvorbě novodobí proroci a následně jejich političtí apologeti zaštiťují vědou, jednak už při jejich formulaci a následně pak při jejich přetavování do konkrétních návrhů poli-

tických opatření. Věda jako křehký a složitý lidský nástroj pro hledání přijatelných odpovědí na komplikované otázky přírodní i společenské se z definice vzpírá formátu katastrofy.

Katastrofická vize jako útvar je pravým opakem formátu vědy, tedy usilovného, dlouhodobého, interaktivního úsilí celé komunity najít na základě podstavce vybudovaného z práce předchůdců často jen malý, drobný další dílek do mozaiky poznání a to cestou plnou omylů, nepřesností, chyb, nesouhlasu, dohadování a vzájemného přesvědčování. Tedy cestou, která zásadně neladí s velkhubostí, trivialitou a domnělým univerzálním konsenzem všech se všemi či jednotným aklamačním hlasováním.

To jsou naopak formáty nevědecké, rýmující se tak nebezpečně často právě s mnoha moderními apokalypsami a jejich politickými deriváty. Věda jako produkt lidské činnosti je daleka toho, aby byla dokonalá a takovou ambici mít ani nemůže. Ale její přirozenou a v čase ověřenou dobrou vlastností je uměřenost a přirozené odmítání přepjatosti a triviálních odpovědí, tím méně pak triviálních politických doporučení tam, kde věda nic takového nabídnout nemůže.

Veřejný prostor by měl dokázat striktně oddělovat domnělé vědecké krytí apokalyptických scénářů od skutečné vědy a tak zmírňovat formulaci silných politických závěrů na základě slabých vědeckých konsensů.

Samozřejmě nelze zpochybnit, že politické reprezentace musejí často rozhodovat i v případech, pro něž nemají pevné, či dokonce žádné vědecké zázemí a v podmínkách nejistoty. Nepřijatelný je však v souvislosti s mnoha dnešními tvrzeními apokalypsami opak, tedy prosazování konkrétních politických cílů pod kvazivědeckým krytím, tedy

snaha dodat chybějící relevanci, váhu a autoritu politickému doporučení jeho ustrojením do podoby doporučení vědeckého, tedy automaticky pro veřejnost snáze akceptovatelného.

Je totiž jasné, že názor vědecké obce má u širokého publika punc názoru abnormálně relevantního, a že tento statut vědy jako instituce je snadné využívat či zneužívat.

Média prodávají události, tedy výchyly od normálu. Apokalypsa je potenciální dlouhodobou budoucí událostí. Je snazší ji nereseriózně vytvořit a mediálně je zapsat do povědomí, než ji seriózně vyvrátit.

To platí obzvláště v sekulárním světě, kde věda jako instituce přebrala zřejmě kus někdejší autority církve, tedy autority zvěstovatele a garanty pravdy. Zejména u mnoha dnes populárních témat tzv. „zelené agendy“ se ví, že k tomuto překračování mezi přiměřeného užití vědy opakovaně dochází. A to je alarmující.

Obrana veřejného prostoru

Uvedené riziko je o to větší v situaci, kdy zadavatelem podstatné části výzkumu ve vyspělém světě je stát. Zadavatel se dostává do nemalého potenciálního konfliktu zájmu sponzora, který nezávislý a nestranný výzkum v zadané oblasti bádání platí, ale díky své dotační síle a partikulárním zájmům může mít pokušení ovlivňovat když ne přímo výsledky, tak alespoň směr, jakým má bádání probíhat a tak podporovat nikoli nestranný růst poznání, ale právě již investovaným politickým kapitálem ovlivněnou agendu zadavatele. Pak už se nejedná o aplikovaný výzkum, ale pouze o „politický aplikovaný výzkum“. Čistým řešením by zřejmě bylo oddělení vědy od státu, jako se to stalo v mnoha zemích u církvi, jak navrhol významný meto-

dolog vědy Paul Feyerabend (*Against Method*: New York, Verso 1993).

Pokud je však takový ideál v dané chvíli nedosažitelný, pak by alespoň nemělo docházet k systematickému zneužívání vědy pro politické účely, tedy ke zneužívání uznaného vysokého statutu vědeckého poznání pro krytí zjevných politických cílů či dokonce k „vynucování“ očekávaných vědeckých výsledků na základě objednávky politického zadavatele. A všechny akademické komunity by na čistotu tohoto principu měly čím dále bedlivěji dohlížet.

Zároveň by se veřejný prostor měl stát přirozeně odolnější, skeptičtější a kritičtější vůči katastrofickým scénářům jako takovým. Měl by si vybudovat imunitu vůči katastrofám a tak kompenzovat asymetričnost jejich mediální přitažlivosti. Veřejný prostor by měl dokázat striktně oddělovat domnělé vědecké krytí apokalyptických scénářů od skutečné vědy a tak zmírňovat formulaci silných politických závěrů na základě slabých vědeckých konsensů. Je-li to požadavek na veřejný prostor, pak tedy na každého z nás. ■

Boj o svobodu nekončí*

Václav Klaus

DPA: Pane prezidente, proč by měli Němci číst Vaši knihu?

Nemyslím si, že by ji měli číst výlučně Němci. Falešná a nefér propaganda samozvaných klimatických veleknězů a alarmistů mi velmi připomíná éru komunismu. Také tehdy někdo protlačoval či propagoval svou jedinou „pravdu“ a vnucoval ji ostatním. Hrozí velké nebezpečí, že bude pošlapáno to, co je v podtitulu této mé knihy, tj. lidská svoboda, a proto proti tomu musím bojovat. Ostatně, s vydáním německého překladu knihy to nekončí. Připravujeme také anglickou, polskou, holandskou a španělskou verzi. Údajně koluje v Německu špatná, ne-li karikovaná verze překladu mé knihy, která má

* Česká verze interview pro DPA nad vydáním německého překladu knihy „Modrá nikoli zelená planeta“, 12. listopadu 2007.

hrát určitou negativní roli. Také proto se na německé vydání těším.

DPA: Mnozí Němci se budou divit, že hlava státu takovou knihu vůbec píše. Co byste těmto lidem odpověděl?

Kdybych kolem sebe viděl spoustu knih na stejné téma napsaných ve stejném duchu někým jiným, třeba bych se do toho nepletl. Ty ale nevidím. Tuto debatu považuji navíc za tak zásadní, že – prezident – neprezident – si toto téma volím jako jedno z témat veřejné diskuse. Myslím, že i to je úkolem prezidenta.

DPA: Co Vás ve Vašem postoji tak upevňuje? Jak to, že jste si tak jistý?

V některých zásadních věcech společenského a lidského uspořádání si jistý jsem. Například jsem přesvědčen, že jen ten, kdo poznal nesvobodu, dobře chápe svobodu.

Mimořádná zkušenost s životem v komunistické době člověka posiluje a umožňuje mu, aby některé věci říkal velmi přesvědčeně a velmi suverénně. Pokud nás socialismus něčemu naučil, pak je to právě toto.

DPA: A ten kdo totalitu nezažil?

I ten může mít své určité jistoty. Ale jde o to, jestli všechny dimenze tohoto problému dobře chápe a cítí. Mám trochu strach – na základě své zkušenosti s jednáním se spoustou lidí a politiků ze západní Evropy a z USA – že svobodě trošku nerozumují, že si ji strašlivě zjednodušují.

DPA: Snad jsou lidé, kteří po desetiletí žijí ve svobodném světě, na demokracii příliš zvyklí.

Ano, oni jsou na ni zvyklí. Jim byla jednou provždy dána. Oni nemuseli projít žádným vnitřním bojem sami se sebou. Pro ně to nebyl prožitek, ale hotová věc a otázky nad ní si nikdy nekladli. V tomto je naše zkušenost unikátní. V německém prostředí byl tento prožitek samozřejmě také, nicméně už je to šede-

NOVINKA

CEP nabízí sborník č. 63/2007 „Konec České konsolidační agentury“, do něhož přispěli bývalý ministr financí **Ivan Kočárník**, člen bankovní rady ČNB **Pavel Řežábek**, generální ředitel zanikající ČKA **Zdeněk Čáp**, analytici ČNB **Luboš Komárek** a **Miroslav Kollár**. Editorem je **Marek Loužek**. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 78 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**

PŘEDPLATNÉ

Předplatitelé CEPu obdrželi v minulých dnech výzvu k úhradě předplatného na rok 2008.

Předplatné zahrnuje zasílání sborníků, pozvánek na semináře a newsletterů a stojí 660 Kč (330 Kč pro studenty).

Předplatné prosím uhradte na
účet č. 19-2304260257/0100.

Noví zájemci o předplatné se mohou registrovat na <http://cepin.cz/cze/predplatne.php>

SPONZORING

Pokud chcete podpořit činnost CEPu částkou vyšší než 1000 Kč, kontaktujte výkonného ředitele CEPu Petra Macha mach@cepin.cz, sepíšeme s Vámi darovací smlouvu. Jako dárci budete nejen dostávat publikace CEPu, částku si navíc budete moci odečíst od základu daně a ušetříte na daních 15% darované částky.

sát let, už je více zapomenut a mnohé generace o tom nemají tušení.

DPA: *Vydání Vaší knihy v květnu tohoto roku v České republice bylo provázeno velkým zájmem ze zahraničí. Stala se během těchto šesti měsíců nějaká výjimečná událost, která Vás ve Vašem postoji obzvláště posílila či donutila k zamýšlení?*

Obě tendence jsou přítomné. Na jedné straně máme další dramatizaci situace, zejména udělením Nobelovy ceny Al Gorovi. Tímto byl překročen Rubikon a z klimatické propagandy se stala téměř oficiální světová doktrína, s razítkem komise, která Nobelovu cenu uděluje. Na druhé straně přimělo udělení letošní ceny míru mnoho lidí k tomu, aby si začali klást další otázky.

DPA: *Vadí Vám, že se jednalo o Nobelovu cenu míru?*

Proč by mělo? Tato cena je tak jako tak značně sporná. Je to jedna z mnoha cen, které se na světě udělují, a pokud má určitou prestiž, tak jistě menší než mají Nobelovy ceny ve vědních disciplínách.

DPA: *Jaká byla Vaše první myšlenka, když jste se dozvěděli, že Al Gore tuto cenu získal? Vůbec žádná. Vzal jsem to pouze na vědomí. Bylo mi jasné, že to bude mít dva dopady: za prvé, zesílení oficiální podpory této pozice a za druhé, silící kritiku. Obojí kolem sebe vidím denně.*

DPA: *Existuje nějaký argu-*

ment těch, kteří Vás kritizují, který byste byl připraven uznat?

Jako každý jiný akademicky myslící člověk bych samozřejmě bral v úvahu nová fakta o reálném oteplování či ochlazení naší planety. Jiná věc je interpretace těchto faktů, tj. debata o tom, zda je dnešní eventuelní oteplování jednorázovým odchýlením se od trendu, částí nějakého cyklického pohybu či náhodným fenoménem – ve statistickém slova smyslu. Toto je technická stránka problému. Ta společenská je důležitější a v tomto ohledu nevidím nic přesvědčivého, co by můj dlouhodobý postoj mohlo změnit. Nevěřím tomu, že nějakí moudří „povolaní“ vědí, co je správné, lépe než milióny lidí. Proto je můj názor tak pevný.

DPA: *Je hospodářský růst příčinou nebo řešením problémů spojených s životním prostředím?*

Pro mě samozřejmě vždy byla a je řešením. To je zcela jasné. V minulosti vždy bývali lidé, kteří varovali před dalším hospodářským růstem. Bylo tomu tak před 500 lety i před 200 lety. Ekonomové vidí jistou zákonitost: na počátku přináší hospodářský růst sice různé problémy, ale ty časem vyřeší. To ukazuje velmi dobře tzv. environmentální Kuznetsova křivka.

DPA: *Ve Vaší knize píšete, že největším ohrožením pro svobodu, demokracii, tržní ekonomiku a blahobyt se sta-*

la ambiciózní ochrana životního prostředí. Vy ale ochranu životního prostředí zcela neodsuzujete. Kudy prochází ona hranice?

Racionální zacházení se svým životním prostředím je součástí lidského chování. To nosí snad všichni lidé v sobě. Ale „ochrana“ životního prostředí je věc jiná. Moje debata proto vůbec není zaměřena proti rozumně ochraně životního prostředí, ale proti tomu, co lze označit jako „ekodiktatura“. To je postoj, který staví ekologické otázky do centra lidského uvažování a dělá z nich jakýsi dominantní princip lidstva. Proti tomu bojuji. O ochraně životního prostředí v malém můžeme diskutovat, ačkoliv člověk by měl začít samozřejmě především sám u sebe. Nikoliv jako Al Gore s obrovskou spotřebou energie ve svém vlastním domě. Měl by začít raději u svého vlastního chování.

DPA: *Jak šetří český prezident energii na Pražském hradě?*

Asi byste se divili, ale šetření energií je opravdu moje téma. To Vám mohou moji spolupracovníci potvrdit. Když například skrze díru pode dveřmi vidím, že se v sousedním pokoji svítí, vždy se ptám, proč tomu tak je, když tam nikdo není. A vždy dostávám odpověď: „Zapomněli jsme zhasnout.“ Nebo se často ptám: „Proč jste udělali tolik kopií?“ To je má každodenní typická debata a žádný vtíp.

DPA: *Kde vidíte počátek diskuze o změnách klimatu?*

Tato ideologie v podstatě existovala již v devatenáctém století, především v zeleném „völkisch“ hnutí v Německu. Dramatizace této debaty začala pravděpodobně na konci šedesátých let nebo začátkem let sedmdesátých. Mnoha lidem v USA a v západní Evropě, kteří byli proti svobodě, volnému trhu a demokracii, se socialismus už nezdál být vhodným ke „vzpouře davů“. Chopili se proto tématu změny klimatu.

DPA: *Ve svém projevu u příležitosti státního svátku ČR dne 28. října jste mj. loboval pro mírové použití jaderné energie. Udělala červeno-zelená vláda v Německu svým odstoupením od atomové energie chybu?*

Nepochybně. Jaderná energie je daleko lepší než téměř všechny ostatní energie. Proto to byla chyba. Atomovou energii potřebujeme, to je zcela jasné a víra ve zcela jiné zdroje energie je iracionální. Nové větrné mlýny jsou podle mě skutečně tragické, jejich koncentrace v okolí Berlína nabízí smutný pohled. A nejsou řešením.

DPA: *Prezident Klaus bojuje jako novodobý rytíř Don Quijote s dnešními větrnými mlýny?*

Toto srovnání považuji za poctu. Když vidím aroganci lidí jako je Al Gore, musím proti tomu něco dělat. To je a vždy bylo moje motto. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí publikaci

Globální oteplování – fakta místo mýtů

vycházející z manuálu National Center for Policy Analysis v Dallasu, USA. Materiál nabízí v kostce základní fakta a mýty o globálních změnách klimatu.

- První část přináší stručnou historii globálního oteplování.
- Druhá část zkoumá důsledky současného oteplování.
- Třetí část se ptá, zda a jak reagovat na globální oteplování.

Fascinující souhrn překvapivých dat, čísel, grafů, které vyvracejí běžné představy o globálních změnách klimatu. Předmluvu napsal Václav Klaus.

Cena: 50 Kč, 40 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**

Rozpočet mezi mantinely politického kluziště

Tomáš Haas

poradce prezidenta republiky

Zákon o státním rozpočtu, schválený před koncem minulého roku, je zajímavý hlavně tím, že se nikomu nelíbí. Nelíbí se dokonce ani těm, kdo jej těsnou většinou prosadili ve sněmovně, a dokonce ani těm, kdo byli jeho autory. Přesto zákon přežil svůj zrod, prošel svým prvním testem a máme jej zde.

Zákon o státním rozpočtu je zvláštní i tím, že více než kdykoliv předtím závisí na doprovodných, v tomto případě dříve schválených zákonech, a více než kdykoliv jindy jsou vládou připravované budoucí kroky závislé na něm. Tenkou nití, osnovou spojující minulost, přítomnost a budoucnost, je „reforma veřejných financí“.

Stabilizační rozpočet

Spolu s předcházejícím zákonem o stabilizaci veřejných rozpočtů je spíše stabilizačním než reformním rozpočtem. Letošní rozpočet se má stát východiskem pro střednědobě a dlouhodobě koncipovanou strategii stabilizace veřejných rozpočtů. Státní rozpočet pro rok 2008 je navržen se schodkem ve výši 70,8 mld Kč. Je sestaven tak, aby vláda mohla dodržet svůj konvergenční program do roku 2010 – aby se snižovaly deficity veřejných rozpočtů pro příští tři roky.

Rozpočet je kompromisem vzniklým ze snahy zpomalit trend zadlužení, připravit půdu pro budoucí reformní kroky, splnit konvergenční program a vyhnout se přitom konfliktním a nepříjemným opatřením. To je i odpověď na to, proč je do značné míry nechtěným dítětem svých koalických rodičů. Není to nejlepší rozpočet. Je to nejlepší momentálně možný rozpočet. Je vítězstvím kompromisu a je obětí kompromisu.

Vláda očekává, že příjmy státního rozpočtu v roce 2008 dosáhnou 1036,5 mld Kč, takže by mělo dojít k nárůstu příjmů v porovnání se schvá-

leným rozpočtem roku 2007 o 9,2% (v absolutním vyjádření o 87 mld Kč). V rozpočtu na rok 2008 jsou zahrnuty očekávané příjmy z rozpočtu Evropské unie ve výši 76,1 mld Kč.

Výdaje státního rozpočtu se v roce 2008 budou činit 1107,3 mld Kč, to znamená meziroční zvýšení 6,4%, což je v absolutních číslech 66,5 mld Kč. Tento rozpočet je prvním v historii, ve kterém vláda dodržuje limity stanovené střednědobým výdajovým rámcem. Dosavadní praxe vždy tento závazek výrazným způsobem porušovala. Vláda se zavazuje, že bude závazně střednědobé výdajové rámce i nadále dodržovat.

Pro územní samosprávné celky rozpočet počítá s částkou 48,2 mld Kč, z toho neinvestiční prostředky činí 45,2 mld Kč a na investiční prostředky rozpočet počítá s 3 mld Kč. Dotace pro kraje jsou navrženy v objemu 79,5 mld Kč, z toho neinvestiční prostředky činí 76,6 mld Kč.

Deficit

Deficit státního rozpočtu má v roce 2008 dosáhnout 70,8 mld Kč, to je 2,95% HDP (v metodice ESA95). V národní metodice fiskálního cílení činí deficit 2,5% HDP. Státní dluh, jehož očekávaná výše ke konci roku 2007 činí 905,2 mld Kč, bude mít na konci roku 2008 hodnotu 990,1 mld Kč a vzroste tak o 9,4%. Podíl státního dluhu na HDP se na konci roku 2008 zvýší na 26,1% (v porovnání s 25,7% na konci roku 2007). Ve střednědobé perspektivě je vláda chce tento deficit postupně snižovat na 2,6% v roce 2009 a 2,3% v roce 2010.

Takovéto snížení je (i podle názoru ministerstva financí) na horní hraně možností, které jsou dány zákonem o stabilizaci veřejných rozpočtů. Tímto rozpočtem je vyčerpán potenciál současné „reformy veřejných financí“. Má-li se

ve střednědobé perspektivě uvažovat o dalším snižování deficitu na maximálně 1% v letech 2012 až 2013 a konečným cílem má být dlouhodobá stabilizace veřejných rozpočtů, nebudou stávající parametrické reformy stačit. Bude nutno uskutečnit zásadní systémové a strukturální reformy – zejména v oblastech které úzce souvisí s očekávaným demografickým vývojem, v oblasti penzijní reformy a reformy veřejného zdravotního pojištění.

Není to nejlepší rozpočet. Je to nejlepší momentálně možný rozpočet. Je vítězstvím kompromisu a je obětí kompromisu.

Tento rozpočet, spolu předchozí reformou veřejných rozpočtů z léta 2007 má být prvním krokem k systémové a strukturální reformě veřejných financí. Otázkou je, zda se v současné politické konstelaci může taková reforma uskutečnit v rozsahu, který by poskytoval záruky pro naplnění jejich cílů.

Průsečík pro strany kolice přijatelných reformních kroků se v letošním roce spíše zmenšoval, všechny strany koalice jsou poznamenány vnitřním pnutím, které je z velké části důsledkem diskusí o reformách a jejich rozsahu. Pro část ODS nejde reforma dostatečně daleko, pro část KDU a pro SZ jde daleko až příliš. Nedá se očekávat podpora reforem levicovou opozicí, která – jak naznačuje dosavadní průběh diskuse o reformě důchodového systému – bude sotva ochotná převzít spoluodpovědnost za nepopulární kroky.

Politické souvislosti

ODS a ČSSD se dosud nedohodly na reformě důchodů a šance, že se tak stane, se blíží nule. Požadavky ČSSD ODS jednoznačně odmítá. Podle místopředsedy vlády Petra Nečase jsou požadavky ČSSD nepřijatelné. ČSSD na ODS žádá mimo jiné i opuštění úvah o možnosti financování části

pojištění soukromými fondy a přísnější podmínky pro přiznávání invalidních důchodů.

Reformu důchodového systému považuje vláda za tak kritickou a nutnou podmínku pro splnění dlouhodobých cílů reformy, že je ji rozhodnuta prosadit i bez dohody s opozicí. To je předzvěstí toho, že každý reformní krok, každý potřebný zákon, bude nutno prosazovat podobně jako tento rozpočet. O dalším osudu reformy a s ní i vlády bude rozhodovat většina jednoho až tří hlasů.

Otázkou tedy je, zda bude v těchto podmínkách politické nestability koalice schopna dosáhnout svých střednědobých a dlouhodobých cílů. Velkou překážkou bude i přicházející evropská legislativa v oblasti životního prostředí a s ní spojené zvýšené daňové zatížení a náklady na energetiku a průmysl, které mohou zpomalit očekávaný hospodářský růst.

Schválený státní rozpočet trpí snahou zajistit politickou průchodnost v koalici i za cenu efektivnosti rozpočtových opatření. Přesto by, bude-li možno nalézt podporu pro další ohlášené reformy, mohl přispět k dlouhodobé stabilizaci veřejných financí. Je ale otázkou, zda bude křehká koalice mít více práce sama se sebou než s reformou, zda dokončí své funkční období, a pokud ano, zda cenou nebude reforma.

Premiér bude muset budoucí bitvy vést nejen proti opozici levicových stran, ale i proti opozici uvnitř koalice a nakonec, pokud se jeho spolustraníkům bude zdát cena jeho vítězství nad těmito oponenty příliš vysoká, i proti opozici uvnitř ODS. Zatím prokázal nečekanou schopnost nejen přežít, ale i prosadit téměř vše, co prosadit potřeboval. Problém je, že budoucích politických bitev bude nespočet, ale vítězem bude jen, pokud je vyhraje všechny. A každá porážka na dlouhé cestě může být tou poslední a rozhodující.

ZPRÁVY ZE SEMINÁŘŮ

Europe – A Cartel of Governments or a Market?

Ve středu 7. listopadu 2007 uspořádal CEP přednášku předního britského politologa Johna O'Sullivanova s názvem „Evropa – kartel vlád, nebo trh?“. **John O'Sullivan** působil jako poradce premiérky Margaret Thatcherové. Byl šéfredaktorem listů National Review, The National Interest, Policy Review a United Press International, redaktorem New York Post, redaktorem londýnských Times a Daily Telegraph. V současné době rediguje na volné noze časopis National Review a píše týdenní sloupky pro Chicago Sun-Times. Je členem Hudson Institute.

V uplynulých dvou letech prožívala EU krizi kvůli odmítnuté ústavní smlouvě. EU se podle O'Sullivanova potýká s řadou demokratických deficitů. Evropská komise má monopol na vytváření legislativy v unii. Nová Charta základních práv dá evropským soudům právo odvolávat, měnit nebo potvrzovat právo ve 27 zemích EU. Protože evropské právo je nadřazené národnímu

právu, konečně rozhodování bude probíhat v Bruselu či Štrasburku.

Problematickým je posílení moci Evropského parlamentu. Demokracie neznamená jen konání voleb a počítání hlasů. Než volební procedury mohou vytvořit ryzi demokracii, musí existovat obecné politické vědomí, které vytváří národní veřejný prostor, k němuž se politické strany obrací a jemuž voliči rozumějí. Musí jít o politické společenství, jemuž jsou odpovědné demokratické instituce a zvolení představitelé.

V rámci národního státu existuje společný jazyk a kultura, které vytvářejí společné politické vědomí a umožňují skutečně demokratickou debatu. Existuje v nich vnímání společného smyslu a osudu politického společenství. Společné zájmy spojují národ, takže lidé jsou připraveni ve jménu vlasti něco obětovat, dokonce i svůj život. Téměř všechny evropské národy splňují takové podmínky, EU nikoli.

Dnešní Evropa je tvořena demokratickými státy uvnitř nedemokratické unie. O'Sullivan upřednostňuje mezivládní uspořádání. Byrokracie někdy vytváří dobré politiky. Ale tento výnos je pouze dočasný, protože přirozenou touhou byrokracie je shromažďovat více moci, což vede k přeregulovanosti. EU se změnila na kartel vlád. Evropská byrokracie nahrazuje vzájemné uznání při svobodném obchodě harmonizací.

Kartel je mechanismus pro zvyšování cen omezováním konkurence. Ceny vlád pro spotřebitele a obchodníky spočívají v daních a regulacích. Jestliže vlády chtějí přitáhnout investice, udržují regulaci mírnou a zdanění nízké. Výsledkem konkurence mezi státy tak bude omezování moci vlád a nejlepší směs daní a regulací. EU se však stala kartelem vlád, v nichž Brusel „harmonizuje“ různé národní regulace (či dokonce daně) s cílem vytvořit společné standardy po celé Unii. Taková har-

monizace směřuje „nahoru“ k přísnějším a nákladnějším pravidlům.

EU jako byrokratický kartel vlád mění ekonomické priority do politických. Právo EU odráží zájmy mocných skupin – dobytých renty jako francouzští farmáři nebo španělští rybáři s úzkými kontakty na byrokracii – spíše než poučky ekonomické teorie. V netržním politickém systému, jímž kartel vlád je, jsou běžným prostředkem přerozdělování výměnné obchody typu „já na bráču, bráča na mně“.

Supranacionalismus v EU ochromuje nejen ekonomickou racionalitu, ale rovněž dobré transatlantické vztahy. Byrokratická vláda a eurokartel se k sobě hodí, zatímco mezivládní uspořádání spíše podpoří svobodný obchod a trhy. Podle O'Sullivanova bychom neměli dopustit vítězství Maastrichtu nad Římem, francouzského etatismu nad anglosaským liberalismem. Reformní smlouva EU situaci bohužel dále zhoršuje. ML

Vstup do Schengenu – výhody a nevýhody

V úterý 11. prosince 2007 uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku seminář na téma „Vstup do Schengenu – výhody a nevýhody“. Na panelu, který moderoval Petr Mach, vystoupili ministr vnitra České republiky Ivan Langer, profesor Právnické fakulty Univerzity Karlovy Michal Tomášek a politolog Lukáš Petřík.

Ivan Langer v úvodu přiznal, že každá mince má rub i líc. I vstup do Schengenu má výnosy i náklady. Přínos vstupu vidí v naplnění volného pohybu osob, jednoho ze základních pilířů EU. Ministr však upozornil, že svoboda nemůže existovat bez odpovědnosti a bezpečnosti. Vstup do Schengenu je prioritou vlády. Administrativně nás bude vstup stát půl mi-

liardy korun. Tato investice se však vyplatí. Hranice bude možné přecházet bez kontrol, ochrana hranic se posune dále do vnitrozemí. ČR bude mít přístup k informacím, které dosud neměla – schengenskému informačnímu systému.

Michal Tomášek hodnotí schengenskou oblast jako nejvyšší dosažení důvěry mezi státy, které si věří a jež dosáhly určité míry bezpečnosti. Schengen je produkt vývoje evropské integrace: před padesáti začala ekonomická integrace, od té doby se však mnoho změnilo. Každý úředník v Komisi se snaží budovat kariéru tím, že objeví oblast, kterou lze regulovat. Schengen, i když sám o sobě pozitivní, na sebe nabaluje další právní vztahy a hrozí

zaplevelování právního řádu. Bude třeba větší součinnosti policejních sborů. Hraniční kontroly lze v případech krizových situací, např. příjezdu fotbalových fanoušků, stále aktivovat.

Lukáš Petřík upozornil, že náklady a zápory Schengenu jsou podceňovány. Teze premiéra o pádu železné opony je falešná. Hranice existovaly vždy, jde o vymezení území suverénního státu. Schengen označil Petřík za nástroj bruselské centralizace. Budou se v něm volně pohybovat i zločinci a teroristé. Bude záminkou pro další centralizaci imigrační a azylové politiky. Biometrické pasy se záznamy DNA jsou podle řečníka šikanováním ze strany byrokracie, hrozí i vznik státní policie evropského su-

perstátu. Schengen je podle Petříka hřebíčkem do rakve státní svrchovanosti.

V diskusi Langer odmítl evropský trestní kodex a posílení pravomocí evropské kriminální policie. Společnou evropskou azylovou a imigrační politiku však považuje za prospěšnou. Michal Tomášek varoval před nepředvídatelnou judikaturou Evropského soudního dvora, který může provádět tichou komunitarizaci v oblasti bezpečnosti a práva, stejně jako teď komunitarizuje oblast životního prostředí. Podle Lukáše Petříka je každá bruselská regulace špatná, včetně jednotné imigrační politiky. Hranice jsou přirozené, vymezují území suverénního státu. ML

PŘEDSTAVUJEME – ROGER SCRUTON: ZÁPAD A TI DRUZÍ

Lukáš Petřík
politolog

Nejnovější česky vydaná kniha známého britského filozofa a konzervativce Rogera Scrutona „Západ a ti druzí. Globalizace a teroristická hrozba“ (Brno, Barrister & Principal 2007) je do jisté míry obdobou „Smrti západu“ amerického paleokonzervativního myslitele Pata Buchanana a knihy „Kam, kráčíš Ameriko?“ od amerického konzervativního politologa Samuela Huntingtona. Ve všech třech těchto knihách se pojednává o nebezpečí imigrace, multikulturalismu, podkopávání národního státu a o útoku nové levice na hodnoty západní civilizace. Na rozdíl od dvou zvýše jmenovaných knih se však Scruton mnohem více zabývá problematikou islámu a terorismu.

Stát a náboženství

V prvních třech kapitolách Scruton rozebírá rozdílné pojetí vztahu státu a náboženství a vztahu občana ke státu v západních a muslimských společnostech. Zatímco západní křesťanská společnost zná oddělení státu a církve symbolizované v biblickém citátu „Dávejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu.“ (Matouš, 22,21), tak požadavkem islámu je, aby náboženské právo vládlo státu, společnosti, rodinám i jednotlivcům ve veřejné i soukromé sféře. Osoby neislámského vyznání pak mají v takovém systému podřadné postavení. V islámu také neexistuje právníká osoba typu katolické církve, která se dokázala se státem dohodnout na určitém *modu vivendi*.

Scruton upozorňuje, že západní typ občanství se váže k určitému území, na kterém žijí příslušníci politického národa spojením určitou sekulární společenskou smlouvou, která jim dovoluje sledovat své osobní zájmy a vyznávat

vlastní náboženství bez zasahování státu. Avšak Scruton správně připomíná, že vazby upevňující občanství a loajalitu k národu a národnímu státu sice nejsou tak silné jako u kmenových a náboženských vazeb, ale jsou silnější než u představy čistě klasicky liberálního a svým způsobem chladného a odtažitého státu.

Existuje tu burkovské vědomí práv a povinností vůči předkům a potomkům, protože to, že tu funguje politické společenství, znamená vědomí nějakých společných a zděděných předpolitických zvyklostí a hodnot nabytých ve společné minulosti. Vlastenectví (či Scrutonovými slovy umírněná forma nacionalismu) a vědomí si těchto vazeb práv a povinností jsou nutné proto, že jinak by občan neměl v případě napadení státu vůli bránit jiného občana, který není jeho příbuzný a který ani třeba nesdílí jeho náboženství.

Ve státech s islámskou populací však koncepce občanství neexistuje. Lidé jsou vázáni příbuzensky a kmenově. Necítí loajalitu k území-vlasti, ale ke svému kmenu a náboženskému zákonu. Klasický politický národ a národní stát zde nevzniknul. Problémem potom je, když se přistěhovalci z muslimských zemí přistěhují na Západ. Odnáší si své zvyklosti, stěhují se svými příbuznými a příslušníky rodu. Necítí loajalitu ke své nové vlasti, ale pouze ke svým soukmenovcům a k náboženskému právu. K úpadku loajality k legitimnímu národnímu státu na jedné straně přispívají nadnárodní instituce typu Evropské unie a na druhé straně politika multikulturalismu, která podporuje to, aby si nově příchozí ponechali své staré zvyklosti a loajalitu a nestali se příslušníky národa

a národního státu, do kterého se přistěhovali.

Útok nové levice

Zatímco přistěhovalci si své zvyklosti a tradice brání, tak hodnoty, na kterých stojí stabilita západních společností, jako jsou rodina a vlastenectví, jsou rozleptávány ideologiemi nové levice prozrazujícími feminismus, homosexualismus a politickou korektnost. Politická korektnost podporuje pouze myšlenky nové levice a hodnoty cizích přistěhovalců, ale na druhé straně kriminalizuje tradiční hodnoty původních evropských obyvatel.

Scruton si také všímá odlišností křesťanství a islámu. Křesťanské náboženské texty hlásaly milosrdenství, zatímco v Koránu je podporována vojenská expanze a oslavována porážka nevěřících. Scruton netvrdí, že se islám rovná islamismu, ale agresivní prvky islámu bychom neměli podceňovat, protože nauka islámu dělí svět na *dar al islám*, území „míru“, kde vládne islám, a *dar al harb*, území války, které musí být islámu jednou podrobena.

Čtvrtá kapitola se zabývá vlivem globalizace na přirostování konfliktu mezi západními a islámskými společnostmi. Muslimové považují masovou postmoderní kulturu Západu, která se šíří i do muslimských zemí, za nemravnou a úpadkovou. Globální instituce pomáhají podkopávat suverenitu a legitimitu národního státu jako nevhodnějšího prostoru pro zastupitelskou formu

vlády ve prospěch nadnárodních nevolných byrokratických institucí. Nejtypičtější příklad vidí Scruton v Evropské unii, která se navíc snaží národní stát fragmentovat na umělé regiony, které mají být přímo pod kontrolou Bruselu. Muslimský přistěhovalce ani necítí potřebu stát se příslušníkem nového národa, když vidí, jak je tato tradiční instituce západního politického systému pošlapávána samotnými lidmi ze Západu. Svou loajalitu potom cítí ke svému kmenu a ke globálnímu společenství muslimských věřících, jež se nazývá *umma*.

Českému překladu knihy od Jiřího Ogrockého lze snad vytknout, že používá pojmu „cizinec“ pro spoluobčany, kteří nejsou v příbuzenském svazku a jsou si tedy „cizí“. Po našem soudu by však mělo být slovo „cizinec“ vyhrazeno osobám s jiným státním občanstvím. Pro překlad se mělo použít spíše výrazu „cizí osoba“. Používání slova „cizinec“ pro své spoluobčany může být pak v knize dosti zavádějící.

Scrutonova kniha je ale jinak cenným příspěvkem k diskusi o palčivých problémech dneška a je zdviženým prstem v čase za pět minut dvanáct. Západní liberální demokracie fungující v národním státě není samozřejmostí a stojí na určitých hodnotách. Pokud tyto hodnoty nebudeme bránit, za několik let zde již nemusí být ani liberální demokracie, ani západní civilizace. Dějiny totiž neskončily. ■

Nalad'te si RSS kanál CEPu

<http://cepin.cz/cze/rss.php>

na své domovské stránce!

Nové články, knihy,
aktuální newslettery a semináře
budou avizovány přímo
na vašem počítači

Více o RSS např. na www.google.com/ig